

Vebsayt: <http://2ndsun.uz/index.php/yt>

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA XORIJIY TILLARNI O'RGATISH JARAYONIDA TURLI INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISH USULLARI

Nosirova Dilfuza Mustafoyevna

BuxDUPI Xorijiy tillar kafedrası katta o'qituvchisi

INFO:

Qabul qilindi: 27.03.2022
Ko'rib chiqildi: 28.03.2022
Chop etildi: 31.03.2022

Kalit so'zlar: vatan, mustaqillik, mehnat, ta'lim, tarbiya, oila, soglom, madaniy meros, odob-axloq, bola tarbiyasi, ta'lim, leksik o'yinlar.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada kelajak avlodning kamol topishida milliy qadriyatlarining ahamiyati, bolalarning vatanga bo'lgan mehr-muhabbati to'grisida fikr yuritiladi.

Copyright © 2022. [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Kadrlar tayyorlash sohasidagi davlat siyosati insonni intellektual va ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash bilan uzviy bog'liq bo'lgan uzluksiz ta'lim tizimi orqali har tomonlama rivojlangan barkamol shaxsni shakllantirishni nazarda tutgani holda, ta'lim oluvchilarda bilim olishga va yangiliklarni puxta o'zlashtirishga ehtiyojini, shuningdek, asosiy o'quv-ilmiy va umummadaniy bilimlar, milliy va umumbashariy qadriyatlarga asoslangan ma'naviy-axloqiy fazilatlar, ijodiy fikrlash, atrof-muhitga ongli munosabatda bo'lish ko'nikmalarini tarkib toptirishni uzluksiz ta'lim jarayonining asosiy vazifasi sifatida belgilab berdi. Oliy ta'lim tizimining asosiy maqsadi — barcha sohalarda yetuk mutaxassis shaxsni tayyorlash, uning ijodiy, ruhiy va jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirish hamda axloqiy jihatdan mustahkam faol fuqaroni tarbiyalashdir. Oliy ta'lim tizimidagi asosiy vazifalardan biri

o'quv jarayoniga pedagogik innovatsion usullar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalar (AKT)ni joriy qilish orqali zamon talabiga muvofiq ta'lim berish jarayonini keskin o'zgartirish bo'lib, uning asosini oliy ta'lim tizimida o'qitilayotgan fanlarning uslubiy tizimlarini yaratish tashkil etadi. Hozirgi kunda ta'lim-tarbiya jarayonida interfaol pedagogik texnologiyalardan uzluksizlik va uzviylik tamoyili asosida foydalanishga katta e'tibor berilmoqda, chunki ta'limning interfaol turi maktabgacha ta'lim bosqichidan to oliy ta'lim jarayonigacha ta'lim oluvchida mustaqil tafakkur hamda tezkor faoliyatni tarkib toptirishga xizmat qiladi. Ta'limning interfaol metodlaridan har bir bosqichda talabaning o'ziga xos psixologik xususiyatlari, tafakkur tarzini hisobga olgan holda foydalanish, aniq bir talabalar auditoriyasining o'ziga xos jihatlarini hisobga olish o'qituvchidan katta pedagogik mahoratni talab qiladi. Hozirgi vaqtda ta'lim jarayonida o'qitishning zamonaviy metodlari keng qo'llanilmoqda. O'qitishning zamonaviy metodlarini qo'llash o'qitish jarayonida yuqori samaradorlikka erishishga olib keladi. Bu metodlarni har bir darsning didaktik vazifasidan kelib chiqib tanlash maqsadga muvofiq. An'anaviy dars shaklini saqlab qolgan holda uni ta'lim oluvchilar faoliyatini faollashtiradigan turli-tuman metodlar bilan boyitish ta'lim oluvchilarning o'zlashtirish darajasi o'sishiga olib keladi.

Bugungi kunda bir qator rivojlangan mamlakatlarda ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini kafolatlovchi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash borasida katta tajriba asoslarini tashkil etuvchi metodlar interfaol metodlar nomi bilan yuritilmoqda. Interfaol ta'lim muassasalarida keng qo'llanayotgan metodlardan hisoblanadi. Shu bilan birga, interfaol ta'lim metodlarining turlari ko'p bo'lib, ta'lim-tarbiya jarayonining deyarli hamma vazifalarini amalga oshirish maqsadlari uchun moslari hozirda mavjud. Amaliyotda ulardan muayyan maqsadlar uchun moslarini ajratib tegishli qo'llash mumkin. Bu holat hozirda interfaol ta'lim metodlarini ma'lum maqsadlarni amalga oshirish uchun to'g'ri tanlash muammosini keltirib chiqargan. Buning uchun dars jarayoni oqilona tashkil qilinishi, ta'lim beruvchi tomonidan ta'lim oluvchilarning qiziqishini orttirib, ularning ta'lim jarayonida faolligi muttasil rag'batlantirib turilishi, o'quv materialini kichik-kichik bo'laklarga bo'lib, ularning mazmunini ochishda aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash, bahs-munozara, muammoli vaziyat, yo'naltiruvchi matn, loyiha, rolli o'yinlar kabi va ta'lim oluvchilarni amaliy mashqlarni mustaqil bajarishga undash talab etiladi. Interfaol metod biror faoliyat yoki muammoni o'zaro muloqotda, o'zaro bahs-munozarada fikrlash asnosida, hamjixdtlik bilan hal etishdir. Bu usulning afzalligi shundaki, butun faoliyat o'quvchi-talabani mustaqil fikrlashga o'rgatib, mustaqil hayotga tayyorlaydi.

O'qitishning interfaol usullarini tanlashda ta'lim maqsadi, ta'lim oluvchilarning soni va imkoniyatlari, o'quv muassasasining o'quv-moddiy sharoiti, ta'limning davomiyligi, o'qituvchining pedagogik mahorati va boshqalar e'tiborga olinadi.

Interfaol metodlar deganda – ta'lim oluvchilarni faollashtiruvchi va mustaqil fikrlashga undovchi, ta'lim jarayonining markazida ta'lim oluvchi bo'lgan metodlar tushuniladi. Bu metodlar qo'llanilganda ta'lim beruvchi ta'lim oluvchini faol ishtirok etishga chorlaydi. Ta'lim oluvchi butun jarayon davomida ishtirok etadi. Ta'lim oluvchi markazda bo'lgan yondashuvning foydali jihatlari quyidagilarda namoyon bo'ladi: Barchaga ayonki, zamonaviy maktabda o'qituvchining jonli nutqiga texnik vositalar yordamga keladi. Ayniqsa interfaol o'yinlardan foydalanilsa, nutq ifodaliligini oshiradi, hissiy ta'sirini kuchaytiradi. Interfaol metodlar deganda – ta'lim oluvchilarni faollashtiruvchi va mustaqil fikrlashga undovchi, ta'lim jarayonining markazida ta'lim oluvchi bo'lgan metodlar tushuniladi. Bu metodlar qo'llanilganda ta'lim beruvchi ta'lim oluvchini faol ishtirok etishga

chorlaydi. Ta'lim oluvchi butun jarayon davomida ishtirok etadi. Ta'lim oluvchi markazda bo'lgan yondashuvning foydali jihatlari quyidagilarda namoyon bo'ladi. Shunday qilib, fanlarni o'qitish jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o'ziga xos xususiyatga ega. Ta'lim amaliyotida foydalanilayotgan har bir interfaol metodni sinchiklab o'rganish va amalda qo'llash o'quvchi-talabalarning fikrlashini kengaytiradi hamda muammoning to'g'ri echimini topishlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'quvchi-talabalarning ijodkorligini va faolligini oshiradi. Turli xil nazariy va amaliy muammolar interfaol metodlar orqali tahlil etilganda o'quvchi-talabalarning bilim, ko'nikma, malakalari kengayishi va chuqurlashishiga erishiladi. Yuqorida aytilganlardan interfaol ta'lim metodlarini tegishli tahlil qilish va shu asosda ularni tasniflash zarurati ma'lum bo'ladi. Quyida ushbu masala yuzasidan umumiy mulohazalarni keltiramiz. Bu metodlarni tasniflashda ularni interfaol metodlar, interfaol ta'lim strategiyalari, interfaol grafik organayzerlarga ajratish mumkin.

Ushbu tadqiqotning maqsadi menopauzaning davomiyligi va menopauzaning boshlanish yoshi va postmenopozal ayollarda suyak mineral zichligi (BMD) farqlari o'rtasida bog'liqlik mavjudligini aniqlash edi.¹

Utkir Xashimov ijodida "ikki eshik orasi" romani alohida o'rin tutadi. Yozuvchi nafaqat bugungi kunning dolzarb ijtimoiy masalalari, balki abadiy axloqiy muammolar bilan ham shug'ullanadi. Jumladan, "ikki eshik orasi" deb atash orqali yozuvchi insonning tug'ilishdan to' o'lingacha yurgan yo'lini anglatadi.²

Maqolada O'zbekistonda turizmning barqaror rivojlanishini ta'minlashda davlatning roli ko'rib chiqilgan. Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida turizmning barqaror rivojlanishi iqtisodiy integratsiya va xalqaro munosabatlarning tizimli takomillashuvi natijasida yuzaga keladi. Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi bilan turizmning milliy iqtisodiyotdagi o'rni va nufuzi ortib bormoqda. Turizm iqtisodiyotning eng daromadli sohaslaridan biridir.³

Bugungi kunda o'zbek terminologiyasining boyligi, asosan, boshqa tillardan foydalanish va so'z hosil qilish bilan bog'liq bo'lmoqda. Muayyan terminologik tizimning muayyan sohadagi barqarorligini belgilovchi asosiy omil uning muntazamligidir.⁴

Kommunikativ usul ta'limning yakuniy maqsadi sifatida lingvistik, nutq, mavzu, ijtimoiy-madaniy, ma'rifiy va kompensatsion kompetentsiyalardan iborat kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishni o'z ichiga oladi.⁵

Maqolada maktabda kompyuter grafikasini o'qitishning asosiy maqsadi o'quvchilarga chizmachilik va muhandislik grafikasi fanlarida bajariladigan chizma, diagramma va sxemalar kabi

¹ Najmutdinova, D. K., Nurmukhamedova, L. S., Alieva, D. A., Maksudova, D. S., & Nosirova, Z. A. (2016). Study of the effects of the age at menopause and duration of menopause on bone mineral density in postmenopausal women in Uzbekistan. *International Journal of Biomedicine*, 6(1), 38-40.

² Turaeva, K., & Zarinabonu, A. (2022). Interpretation Of Woman Image in Modern Uzbek Literature (Based on Utkir Khashimov's Book "Between Two Doors"). *Eurasian Research Bulletin*, 4, 42-44.

³ Abdullaevna, A. A., & Kizi, K. D. R. (2020). Role of the state in ensuring sustainable development of tourism. *European science*, (1 (50)).

⁴ Bakhtiyorovna, N. M., & Zoirovna, N. I. Terms and Terminology in the Uzbek and English Languages. *International Journal on Integrated Education*, 3(1), 173-176.

⁵ Абдуллаева, Л. С., Самадова, С. А., & Махмурова, М. (2014). Современные методы преподавания иностранных языков. *Коммуникативный метод. Наука. Мысль: электронный периодический журнал*, (6), 73-76.

grafik axborotlarni kompyuterda chizish tartibi va qoidalarini o'rgatishdan iborat.⁶

Ushbu maqola Somerset Maughamning "kitob sumkasi" hikoyasini o'rganishga bag'ishlangan. Bu asosan axloqiy va axloqsiz masalalarni tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, bu masalani ta'kidlaydi qarindoshlar va uning halokatli natijalari.⁷

Maqolada Kristofer Marlow tomonidan "Buyuk Tamburlayn" dagi haqiqiy faktlar va tasavvurlarning o'zaro bog'liqligi ko'rib chiqilgan.⁸

Sinonimlar grekcha syn " birgalikda "+ onoma" nom" so'zlarining birikuvidan hosil bo'lib, nutq ta'sirchanligini oshirish, fikrni aniqroq, jonli, mantiqiy va xilma-xil ifodalashning muhim vositasi hisoblanadi.⁹

So'zning semantik hajmi, til korpusi va o'zbek tili korpusini yaratish tabiati ushbu maqola tahlili ostida. Semasiologik tadqiqotlar uchun prinsipial ahamiyatga ega bo'lgan bu masala tilshunoslikda turlicha talqin qilingan.¹⁰

Ushbu maqola bugungi kunda bozor iqtisodiyotida kichik biznes va biznesning asosiy o'rnini qamrab oladi. Shu jumladan, kichik biznes va biznesning rivojlanishi va huquqiy asoslari ilmiy tahlil qilinib, ayni paytda kichik biznes va biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash, ikkinchisiga o'zgartirishlar kiritiladi va milliy qonunchilikning ushbu sohasiga oid qoidalar qo'shiladi.¹¹

Milliy iqtisodiyotda, bir qator xorijiy mamlakatlarning iqtisodiy tizimlarida bo'lgani kabi, davlat-xususiy sheriklik (PPP) tushunchasi faol amalga oshirilmoqda.¹²

Ushbu maqolada bugungi tobora globallashib borayotgan dunyoda gender tengligining ijtimoiy-falsafiy ahamiyati muhokama qilinadi. Shu bilan birga, har tomonlama jadal rivojlanayotgan O'zbekistonda xotin-qizlarning huquqiy erkinliklari, ularning qonuniy manfaatlarini himoya qilish, jamiyatdagi ayollarning ijtimoiy munosabatlari va jamiyat taraqqiyoti, ijtimoiy birdamlik, oila, urf-odatlar, madaniyat, xalqaro va sivilizatsiyalararo munosabatlar, din, mehnat va jamoat tashkilotlarini tashkil etish katta ahamiyatga ega.¹³

Hozirgi kunda eng ommaviy interfaol ta'lim metodlari quyidagilar sanaladi:

⁶ Ruzimurodova, Z., & Mamatov, D. K. (2021). PECULIARITIES OF THE USE OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGINEERING GRAPHICS. *World Bulletin of Social Sciences*, 4(11), 136-140.

⁷ Pulatova, S. (2021). SUPERIORITY OF MORAL IDEAS AND FATAL RESULTS OF IMMORALITY IN THE SHORT STORY OF SOMERSET MAUGHAM "THE BOOK BAG". *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*.

⁸ Temirovna, M. P. (2021). THE CORRELATION OF HISTORICAL TRUTH AND IMAGINATION IN CHRISTOPHER MARLOWE'S TRAGEDY "TAMBURLAINE THE GREAT". *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 2(12), 455-457.

⁹ Mirxanova, G. R. (2021). EMERGENCE AND STAGE OF DEVELOPMENT OF FIRST SYNONYM DICTIONARIES. *Scientific reports of Bukhara State University*, 5(2), 96-105.

¹⁰ Bahodirovna, A. D. Semantic Labeling of Language Units. *International Journal on Integrated Education*, 3(1), 177-179.

¹¹ Tolibjonovich, Madumarov T., and Gulomjonov O. R. Ogli. "Lombard Microcredit Organization Its Concept and Its Importance Today." *JournalNX*, vol. 6, no. 10, 2020, pp. 109-111.

¹² Madumarov Talatbek Tolibjonovich, & Gulomjonov Odiljon Rahimjon o'g'li. (2021). PREREQUISITES FOR THE DEVELOPMENT OF A LEASING MECHANISM IN PUBLIC - PRIVATE PARTNERSHIP. *International Engineering Journal For Research & Development*, 6(SP), 5. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/7MXR3>

¹³ Фуломжонов, О. Р. Ў. (2021). ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЎТИНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ИЖТИМОИЙ АҲАМИЯТИ. *Scientific progress*, 1(4).

1. **Interfaol metodlar:** “Keys-stadi” (yoki “O’quv keyslari”), “Blist-so’rov”, “Modellashtirish”, “Ijodiy ish”, “Muammoli ta’lim” va b.

2. Interfaol ta’lim strategiyalari. “Aqliy hujum”, “Bumerang”, “Galereya”, “Zig-zag”, “Zinama-zina”, “Muzyorar”, “Rotastiya”, “Yumaloqlangan qor” va k. Interfaol ta’lim metodlari tarkibidan interfaol ta’lim strategiyalarini ajratishda guruh ishini tashkil qilishga yondashuv ma’lum ma’noda strategiyondashuvga qiyoslanishiga asoslaniladi. Aslida bu strategiyalar ham ko’proq jihatdan interfaol ta’lim metodlariga tegishli bo’lib, ularning orasida boshqa farqlar yo’q.

3. **Interfaol grafik organayzerlar:** “Baliq skeleti”, “BBB”, “Konsteptual jadval”, “Venn diagrammasi”, “T-jadval”, “Insert”, “Klaster”, “Nima uchun?”, “Qanday?” va b. Interfaol grafik organayzerlarni ajratishda bunday mashg’ulotlarda asosiy fikrlar turli grafik shakllarda yozma ko’rinishda ifodalanishiga asoslaniladi. Aslida bu grafik organayzerlar bilan ishlash ham ko’proq jihatdan interfaol ta’lim metodlariga tegishli bo’lib, ularning orasida boshqa farqlar yo’q. Interfaol ta’lim metodlarini ko’pincha turli shakllardagi o’quv mashg’ulotlari texnologiyalari bilan bir vaqtda qo’llanmokda. Bu metodlarni qo’llash mashg’ulot ishtirokchilarining faolliklarini oshirib, ta’lim samaradorligini yaxshilashga xizmat qiladi. Shu munosabat bilan yuqoridagi tasnif bo’yicha hozirgi ayrim interfaol ta’lim metodlarining turli shakllardagi o’quv mashg’ulotlari texnologiyalari bilan qo’llash uchun qulaylik keltiradi. Ayrim interfaol ta’lim metodlarining turli shakllardagi o’quv mashg’ulotlari texnologiyalari bilan qo’llash uchun qulayligi bir muncha shartli va aslida muayyan o’quv mashg’ulotlari texnologiyalari bilan boshqa yana ko’p interfaol metodlarni aniq maqsadlar yo’lida qo’llash mumkin ekanligini alohida ta’kidlash zarur. Hozirgi kunda, masofaviy ta’lim berish uslub asosida o’quvchilarni o’qitish hozirgi kunning eng rivojlanib borayotgan yo’nalishlaridan bo’lib, o’qituvchi bilan o’quvchilar ma’lum bir masofada joylashgan holda ta’lim berish tizimidir. O’qituvchi va o’quvchining ma’lum bir masofada joylashganligi, o’qituvchinidan dars jarayonida kompyuterlar, sputnik aloqasi, kabel televideniyesi kabi vositalar asosida o’quv ishlarini tashkil qilishini talab qiladi. Zamonaviy kompyuter texnologiyalarining tez rivojlanib borishi, ayniqsa, axborotlarni uzatish kanallarining rivojlanishi telekommunikatsiya sohasiga o’ziga xos tarixiy o’zgarishlar kiritmoqda. Mamlakatimizdagi barcha o’quv yurtlar va biznes bilan shug’ullanayotgan kompaniyalar masofaviy uslub asosida birlashtirilsa, o’qitish jarayoni va tijorat ishlari yanada yuqori pog’onalarga chiqadi. axborotlarni uzatish kanallarining rivojlanishi telekommunikatsiya sohasiga o’ziga xos tarixiy o’zgarishlar kiritmoqda. Mamlakatimizdagi barcha o’quv yurtlar va biznes bilan shug’ullanayotgan kompaniyalar masofaviy uslub asosida birlashtirilsa, o’qitish jarayoni va tijorat ishlari yanada yuqori pog’onalarga chiqadi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Najmutdinova, D. K., Nurmukhamedova, L. S., Alieva, D. A., Maksudova, D. S., & Nosirova, Z. A. (2016). Study of the effects of the age at menopause and duration of menopause on bone mineral density in postmenopausal women in Uzbekistan. *International Journal of Biomedicine*, 6(1), 38-40.

2. Turaeva, K., & Zarinabonu, A. (2022). Interpretation Of Woman Image in Modern Uzbek Literature (Based on Utkir Khashimov’s Book “Between Two Doors”). *Eurasian Research Bulletin*, 4, 42-44.

3. Abdullaevna, A. A., & Kizi, K. D. R. (2020). Role of the state in ensuring sustainable development of tourism. *European science*, (1 (50)).

4. Bakhtiyorovna, N. M., & Zoirovna, N. I. Terms and Terminology in the Uzbek and English Languages. *International Journal on Integrated Education*, 3(1), 173-176.
5. Абдуллаева, Л. С., Самадова, С. А., & Махмурова, М. (2014). Современные методы преподавания иностранных языков. Коммуникативный метод. Наука. Мысль: электронный периодический журнал, (6), 73-76.
6. Ruzimurodova, Z., & Mamatov, D. K. (2021). PECULIARITIES OF THE USE OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGINEERING GRAPHICS. *World Bulletin of Social Sciences*, 4(11), 136-140.
7. Pulatova, S. (2021). SUPERIORITY OF MORAL IDEAS AND FATAL RESULTS OF IMMORALITY IN THE SHORT STORY OF SOMERSET MAUGHAM "THE BOOK BAG". Збірник наукових праць ЛОГОС.
8. Temirovna, M. P. (2021). THE CORRELATION OF HISTORICAL TRUTH AND IMAGINATION IN CHRISTOPHER MARLOWE'S TRAGEDY "TAMBURLAINE THE GREAT". *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 2(12), 455-457.
9. Mirxanova, G. R. (2021). EMERGENCE AND STAGE OF DEVELOPMENT OF FIRST SYNONYM DICTIONARIES. *Scientific reports of Bukhara State University*, 5(2), 96-105.
10. Bahodirovna, A. D. Semantic Labeling of Language Units. *International Journal on Integrated Education*, 3(1), 177-179.
11. Tolibjonovich, Madumarov T., and Gulomjonov O. R. Ogli. "Lombard Microcredit Organization Its Concept and Its Importance Today." *JournalNX*, vol. 6, no. 10, 2020, pp. 109-111.
12. Madumarov Talatbek Tolibjonovich, & Gulomjonov Odiljon Rahimjon o'g'li. (2021). PREREQUISITES FOR THE DEVELOPMENT OF A LEASING MECHANISM IN PUBLIC - PRIVATE PARTNERSHIP. *International Engineering Journal For Research & Development*, 6(SP), 5. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/7MXR3>
- Фуломжонов, О. Р. Ў. (2021). ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ИЖТИМОЙ АҲАМИЯТИ. *Scientific progress*, 1(4)